

COAR Açık Arşivlerde İyi Uygulamalar için Topluluk Çerçevesi

Kamuya açık versiyon 1 – 8 Ekim 2020

Bu metin Confederation of Open Access Repositories. (2020, October 8). COAR Community Framework for Best Practices in Repositories. (Version 1). Zenodo. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4110829> künyeli, CC BY lisanslı yayının çevirisidir. Daha fazla bilgi için www.coar-repositories.org adresini ziyaret edebilirsiniz.

Amaç

Bu çerçevenin amacı, açık arşivlerin¹ mevcut operasyonlarını bir dizi uygulanabilir ve başarılılabılır iyi uygulamaya dayalı olarak değerlendirmesine ve iyileştirmesine yardımcı olmaktır.

Halen, açık arşivlerin operasyonlarını belirli açılardan (keşif, erişim, yeniden kullanım, bütünlük, kalite güvencesi, koruma, gizlilik ve sürdürülebilirlik gibi) değerlendirmesine yardımcı olmak için geliştirilmiş bir dizi mevcut çerçeve ve değerlendirme kriteri mevcut, ancak bu kriterler belli kuruluşlar tarafından benimsenmiş ve sıklıkla yalnızca bir bölge veya bir arşiv türü ile ilgilidir.

Bu çalışmanın amacı, farklı türdeki (yayın, kurumsal, veri vb.) açık arşivler tarafından, farklı coğrafi ve tematik bağlamlarda benimsenebilecek ve kullanılacak en iyi uygulamaları değerlendirmek için ilgili kriterleri küresel, çok boyutlu bir çerçevede bir araya getirmektir.

Süreç

İlgili COAR Çalışma Grubu, mevcut çerçeveleri gözden geçirdi, boşlukları belirledi ve bunların önem düzeyini, uygunluğunu, uygulanabilirliğini değerlendirdi ve her bir özelliği temel veya istenen olarak kategorize etti.

Çerçeve, aşağıdaki konularla ilgili daha fazla geri bildirim almak için Haziran-Ağustos 2020'de COAR üyelerine dağıtıldı:

- Uygulama Kolaylığı- Temel, önemli özelliklerden herhangi birinin uygulanması çok zor mu?
- Boşluklar- Eksik önemli kriterler var mı?
- Anlaşılabilirlik- Bu kriterlerden herhangi birinin yorumlanması zor mu?
- Geçerlilik- Bu kriterlerden herhangi biri uygun olmayabilir mi?

Önümüzdeki aylarda, COAR, açık arşiv topluluğunun bu iyi uygulamaları benimsemesine yardımcı olacak örneklere, rehberlere ve talimatlara bağlantılar ve alıntılar sağlamak için çalışacak.

---

¹ Repository kelimesi burada “açık arşiv”, kriterler tablosunda “arşiv” olarak kullanılmıştır.

COAR Açık Arşiv Değerlendirme Çalışma Grubu, bu çerçeveyi, güncel iyi uygulamaları yansıttığından ve çeşitli, uluslararası arşiv topluluğu için geçerli olduğundan emin olmak için yıllık olarak (her yıl Temmuz/ Ağustos aylarında) gözden geçirecek.

Diğer değerlendirme araçları ve çerçevelerle ilişkisi

Bu çalışma için şu çerçeveler dikkate alınmıştır: [Data Citation Roadmap for scholarly data repositories](#), [Core Trust Seal](#), [FAIR data principles](#), [PLOS "Criteria that Matter"](#), [TRUST Principles for Digital Repositories](#), [COAR Next Generation Repositories Technologies](#), [Plan S](#)

Tanımlar

İçerik kaynağı. Arşivde depolanan / yüklenen nesne veya öge anlamına gelir (örn. metin, veri seti, video).

Üst veri kaydı. Belirli bir kaynak için üst veri öğeleri koleksiyonunu ifade eder.

Açılış sayfası. Arşivde belirli bir içerik kaynağının görüntülediği arşiv sayfasını tanımlar.

Hedef	Temel özellikler	İstlenen özellikler
Keşfedilebilirlik	<p>1.1 Arşiv, kaliteli üst veri ve kontrollü sözlükleri destekler (disipline özel, bölgesel veya genel üst veri şeması, örneğin Dublin Core)</p> <p>1.2 Arşiv, OAI-PMH kullanılarak üst verinin harmanlanmasını destekler</p> <p>1.3 Kaynağın artık mevcut olmadığı durumlarda bile arşivdeki üst veri erişilebilir haldedir</p> <p>1.4 Arşiv, kaynağın mevcut olmadığı durumlarda bile, kaynağın açılış sayfasına yönlendiren kalıcı bir tanımlayıcı (PID) atar.</p> <p>1.5 Arşiv bir arama hizmeti sunar ve/ veya üst veri, harici keşif araçları ve/ veya derleyiciler tarafından indekslenir</p> <p>1.6 Arşiv, bir veya daha fazla disiplinler veya genel kaynak rehberine dahil edilmiştir (örneğin, Re3data, OpenDOAR veya diğer ulusal, bölgesel veya bilimsel alan rehberleri)</p>	<p>1.7 Arşiv, makaleler, veriler ve yazılım gibi ilgili kaynaklar arasında bağlantı kurulmasını destekler (örneğin, başka yerde depolanan ilgili kaynaklar için kalıcı tanımlayıcılar (PID) dahil)</p> <p>1.8 Arşiv, arşiv öğeleri ile ilişkili üst veri kayıtlarının ve içerik kaynaklarının otomatik keşfini sağlamak için HTTP bağlantı başlıklarını destekler. Bunu desteklemek için Signposting bağlantılarını öneriyoruz.</p> <p>1.9 Arşiv, yazarlar, fon sağlayıcılar, fon sağlama programları ve hibeler, kurumlar ve diğer ilgili varlıklar için kalıcı tanımlayıcıları destekler.</p> <p>1.10 Arşivlerdeki üst veri, Creative Commons Kamu Malı Lisansı altında mevcuttur ve standart bir bibliyografik formatta indirilebilir.</p> <p>1.11 Arşivlerdeki üst veri, insan tarafından ve makine tarafından okunabilir formatlarda mevcuttur.</p> <p>1.12 Veri söz konusu olduğunda, arşiv, uygun olduğu durumlarda, veri için kullanıcı tanımlayıcılarını farklı ayrıntı düzeylerinde destekler. (Örneğin, bütün bir veri setine ait bir alt veri setinin kullanıldığı bir araştırma varsa, veri alt setine referans verilmesi gerekecektir)</p>
Erişim	<p>2.1 Arşivdeki kaynaklara erişimin kullanıcıya maliyeti yoktur.</p> <p>2.2 Arşiv, kaynaklara kamuya açık olarak belirtilen süre boyunca, sürekli erişim sağlar.</p> <p>2.3 Arşiv, belgelerine ve üst verisine engelli kişilerin erişimini destekler.</p> <p>2.4 Cihaz tarafsızlığı- kullanıcıların arşive erişmesi için spesifik bir cihaz gerekmez.</p>	<p>2.5 Arşiv, çok büyük dosyaları (dosya boyutunun kullanıcı için zorluk yarattığı durumlarda) normal kullanıcı ara yüzünün dışında kullanıcılara sunmak için bir mekanizma sağlar.</p> <p>2.6 Bir kaynağa erişimin kısıtlanmış olduğu durumlarda, arşiv bu kaynağa erişim için dolaylı bir yöntem sağlar (örneğin, yazarla iletişime geçerek).</p>

Bu metin, Confederation of Open Access Repositories. (2020, October 8). COAR Community Framework for Best Practices in Repositories. (Version 1). Zenodo. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4110829> künyeli, CC BY lisanslı yayının çevirisidir. Daha fazla bilgi için www.coar-repositories.org adresini ziyaret edebilirsiniz.

Reuse	<p>3.1 Arşiv, yeniden kullanım koşullarını belirten üst veri kaydında lisans bilgisini içerir.</p> <p>3.2 Arşiv, referans verilebilir kalıcı tanımlayıcılar² içerir. (Bkz. 1.4)</p> <p>3.3 Arşiv, tercih edilen, tescilli olmayan, formatların bir listesini sunar.</p> <p>3.4 Açılış sayfaları, kayıtlı öge hakkında makine ve insan tarafından okunabilir formatta alıntı yapmak için gerekli bilgileri de içeren üst veri içerir.</p>	<p>3.5 Arşiv, tam metin harmanlamayı ve / veya metin ve veri madenciliğini desteklemek için açık API'lere sahiptir.</p> <p>3.6 Kaynaklar, makine tarafından okunabilir, topluluk standartlarına uygun formatlarda saklanır.</p>
Bütünlük ve özgünlük	<p>4.1 Arşiv, kaynaklara yetkisiz erişimi / manipülasyonu engelleyen dokümantasyon sağlar veya uygulamalarını özetleyen bir politikaya sahiptir.</p> <p>4.2 Arşiv, içeriğindeki üst veri ve kaynaklardaki tüm değişikliklerin kaydını tutar.</p> <p>4.3 Arşiv, depolandıktan sonra üst veri ve kaynakların yeni versiyonlarının yaratılmasını destekler.</p>	<p>4.4 Arşiv, kaynaktan sorumlu kişi(ler) ve / veya kurum(lar)ın adı dahil olmak üzere içerik sağlayıcı(lar) hakkında üst veri kaydında bilgi sağlar.</p>
Kalite güvencesi	<p>5.1 Arşiv, üst verinin (ve varsa kaynakların) temel kürasyonunu üstlenir.³</p> <p>5.2 Arşiv, kaynaklara ve üst verilere hangi kürasyon süreçlerinin uygulandığını gösteren dokümantasyon sağlar veya bir politikaya sahiptir</p>	<p>5.3 Arşiv, kaynakların ve üst verilerin harici not, yorum veya incelenmesini destekler.</p>

² Referans verilebilir kalıcı tanımlayıcı (PID), kayda özel bir açılış sayfasına yönlenen bir URL olarak ifade edilen kalıcı tanımlayıcıyı içerir ve bu açılış sayfası, veri setini tanımlayan makine tarafından okunabilir üst veri içermelidir. Bunu desteklemek için [signposting](#) protokolünün kullanılmasını tavsiye ederiz.

³ CORE Seal of Approval tarafından tanımlandığı gibi, temel kürasyon düzeyi, kısa bir kontrol ve gerekli yerlerde temel üst verinin veya belgelerin eklenmesini içerir.

Hassas verilerin gizliliği (örneğin insan denekler vb.)	6.1 Arşivin hassas araştırma verisi topladığı durumlarda, veri sahiplerinin erişimi yalnızca yetkili kullanıcılarla sınırlamasına izin veren mekanizmalar vardır.	6.2 Arşivin hassas araştırma verisi topladığı durumlarda, arşiv, verilerin farklı düzeylerdeki güvenlik gereksinimlerine dayalı olarak katmanlı erişim sağlar.
Koruma	7.1 Arşiv (veya arşivi yöneten kuruluş), arşivi yönetmek ve finanse etmek için uzun vadeli bir plana sahiptir. 7.2 Arşiv, kaynakların uzun vadede yönetileceği süreyi ve koruma uygulamaları hakkında dokümantasyonu tanımlayan bir dokümantasyon sağlar veya politikaya sahiptir.	7.3 Arşiv, yaygın olarak kabul edilen koruma uygulamalarını benimseyen, korumaya yönelik belgelendirmeye dayalı bir yaklaşıma sahiptir. 7.4 Arşive depolamayı yapan ve arşiv arasındaki anlaşma, koruma sorumluluklarını yerine getirmek için gerekli tüm eylemleri sağlar- Örn. Kopyalama hakları, dönüştürme ve saklama hakları.
Sürdürülebilirlik ve yönetim	8.1 Arşiv, arşivi yönetmekten hangi kuruluşun sorumlu olduğunu açıkça belirtir. 8.2 Arşiv, hizmetlerin (veya arşivi yöneten kuruluşun) yönetim yapısını açıkça belirtir.	
Diğer	9.1 Arşivin, depolama yapanlara ve kullanıcılara yardımcı olmak için bir iletişim noktası veya yardım masası vardır. 9.2 Arşiv, sorulara belirli bir zaman içinde (14 günden uzun olmayan) yanıt vereceğini açıklıkla belirtir. 9.3 Arşiv, arşive kabul edilen içeriğin kapsamını özetleyen dokümantasyon sağlar veya bir politikaya sahiptir. 9.4 Arşiv, standart bir metodoloji kullanarak kullanım bilgilerini toplar ve paylaşır (Örn. Görüntüleme sayısı, indirmeler)	9.5 Arşiv iyi desteklenen işletim sistemlerinde ve diğer temel altyapı yazılımlarında çalışır. 9.6 Gönderim / depolama sistemi hem tekil içerik yüklemelerini hem de kayıt ve kaynakların toplu yüklemelerini destekler.

Bu metin, Confederation of Open Access Repositories. (2020, October 8). COAR Community Framework for Best Practices in Repositories. (Version 1). Zenodo. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4110829> künyeli, CC BY lisanslı yayının çevirisidir. Daha fazla bilgi için www.coar-repositories.org adresini ziyaret edebilirsiniz.